

Je bent welkom, jongen

(Annie M.G. Schmidt tegen Kader Abdolah)

Aan de toekomstige regering van het toekomstige Nederland

Dames en heren,

Ongevraagd maar welgemeend krijgt u hier advies over het beladen vraagstuk van migratie en diversiteit. Ongevraagd – maar niet ongefundeerd: ons advies is gebaseerd op zeven jaar ononderbroken ervaring in die materie, waarbij wij daden gevoegd hebben bij de woorden die wij belijden.

Wij – dat is atana. Wij richten ons op mensen met een dubbele culturele identiteit, op hoogopgeleide deskundigen die goed thuis zijn in de Nederlandse cultuur en ook in een van de vele andere culturen die ons land rijk is. Bij uitstek geschikt gebleken om te bouwen aan het nieuwe Nederland, als toezichthouder, bestuurder of adviseur. Zij volgen bij ons een gericht trainingstraject om vervolgens via zorgvuldige matching bestuurlijke posities in te nemen bij gerenommeerde culturele en maatschappelijke organisaties. Daar zijn we in 2000 mee begonnen en dat doen we nog steeds – ongeacht de politieke wind. Scouten, opleiden, matchen, bouwen. Scouten, opleiden, matchen, bouwen.

Wij – dat zijn ook de leden van het atana-netwerk: adviseurs, mensen die het trainingstraject gevolgd hebben of nog volgen, coaches, directeurs van organisaties, politici, ondernemers. Onze beroepsmatige achtergrond is zeer gevarieerd, maar we hebben één ding gemeen: het besef dat we de culturele diversiteit van Nederland meer moeten terugzien in de Nederlandse bestuurlijke en maatschappelijke gremia.

Onze centrale boodschap is onveranderd: we kunnen ons in Nederland een verspilling van talent niet veroorloven. We hebben duizenden mensen nodig die in staat zijn te participeren in twee of meer culturen tegelijk – het zijn de bestuurlijke goudhaantjes van de toekomst. Overigens, niet-autochtone Nederlanders zijn *overall* hard nodig. Als managers, als ondernemers, als werknemers. In zorg, welzijn en onderwijs. In organisaties, instituten en instellingen.

En dit is het moment – wachten kan niet meer.

Nederland en immigratie

Immigratie is geen nieuw onderwerp in onze geschiedenis. Eigenlijk is er niet veel nieuws onder de zon. Ons land zou er heel anders uitzien als we door de eeuwen heen niet zo royaal en gretig geprofiteerd hadden van de mensen, ideeën, producten en geldstromen die van over de grenzen hier binnenkwamen. Aan die instroom hebben we altijd goed verdiend, het heeft ons als natie gevormd, en daar moeten we na een paar jaar van isolationisme weer eens flink op inzetten. We zullen wel moeten.

De nauw verholen criminalisering van migranten en migrantengroepen waarvan de laatste jaren sprake is geweest, beschouwen we dan ook een even tijdelijke als pijnlijke misstap. Het beeld van het open Nederland dat eeuwenlang uiteenlopende groepen vluchtelingen en andere migranten verwelkomde (en daar vaak goed garen bij spon), heeft

plaats moeten maken voor het imago van een land dat internationale verdragen met voeten treedt, tot de orde wordt geroepen door de Raad voor Europa, vluchtelingen al bij voorbaat tot verdachten verklaart, kinderen in de cel zet, en Nederlandse staatsburgers achteraf hun Nederlanderschap probeert te ontnemen. Het is een fatale misrekening te denken dat dit soort draconische maatregelen verkeerde mensen buiten de deur houdt en goedwillenden de ruimte geeft. Precies het omgekeerde is het gevolg – het zijn juist de mensen met ondernemingszin en capaciteiten die zich terugtrekken en het land verlaten. Terug naar Turkije, door naar Londen, op naar Berlijn.

Het is zelfs nog erger: door het beleid van de afgelopen jaren zijn grote groepen perfect geïntegreerde maar gekleurde Nederlanders weer allochtoon aan het worden. Wij merken dat direct, want we werken in die materie – je bent ineens toch wat minder welkom. En al die mensen hebben we hier nodig, massaal. Dat kan alleen worden bereikt door een fors ander beleid – niet gericht op achterdocht, *fault finding* en uitsluiting, maar op het vinden van overeenkomsten en het benutten van aanwezig talent. Op het openstaan voor of zelfs gericht binnenhalen van nieuwe talenten.

Uitgangspunten

Een beleid dat gericht is op het benutten van de capaciteiten van nieuwkomers in onze samenleving moet volgens ons stelen op twee uitgangspunten.

In de eerste plaats moeten we ons realiseren, dat je heel goed kunt inburgeren en toch je *roots* behouden. Sterker nog: dat helpt over het algemeen meer dan dat het tegenhoudt. We zouden daarom de herkenning (en daarmee erkenning) van de vele culturen in de Nederlandse samenleving moeten toejuichen. Inburgering is iets anders dan het in alle opzichten conformeren aan de autochtoon-Nederlandse norm.

In de tweede plaats is het van belang inburgering te zien als onderdeel van een wijder en in feite veel belangrijker proces: van participatie. Meedoen, op alle posities en op alle niveaus. Hoe kun je van iemand vragen in te burgeren als hij of zij niet de mogelijkheid krijgt te participeren in alle geledingen van de samenleving?

Of het nu gaat om een buurtcomité dat zich inzet voor een trapveldje, een ouderraad op school of het lidmaatschap van de gemeenteraad: het bewust bevorderen van deelname door medeburgers met een andere culturele achtergrond is essentieel voor het functioneren van de samenleving als geheel. Pioniers op dit terrein moeten we dan ook koesteren, waar ze ook vandaan komen. Zo'n ontwikkeling gaat vaak niet vanzelf en doelgericht beleid is daarom nodig.

Wij van atana zeggen dit niet zomaar: we spreken uit een ruime ervaring. Wij hebben de afgelopen jaren meer dan driehonderd keer een succesvolle match totstandgebracht tussen een door ons opgeleide kandidaat en een culturele of maatschappelijke organisatie.

Zoiets vergt een zorgvuldige aanpak, het is maatwerk, het kost tijd, het kost geld - maar de meerwaarde die het oplevert is het dubbel en dwars waard.

Een vergelijkbaar maatwerk is ook mogelijk en nodig bij het overheidsbeleid aangaande immigratie en integratie. Om dit beleid te realiseren is in onze optiek een herschikking van bevoegdheden over de verschillende ministeries noodzakelijk. Wij doen daartoe een voorstel – en om het u gemakkelijk te maken hebben wij de stukjes regeringsverklaring er alvast bijgezet.

Een geïntegreerd migratie- en integratiebeleid: ministerie van Algemene Zaken

“Gezien de complexiteit van het migratie-vraagstuk en de voortdurende aandacht die bij de aanpak van dit onderwerp gewenst is, wordt de coördinatie van de verschillende beleidsterreinen gelegd bij de minister van Algemene Zaken.”

Migratie is geen gebeurtenis, het is een proces. Een migrant verlaat eigen land, familie en geschiedenis in de hoop op een toekomst in een ander land. Huisvesting zoeken, de taal leren, werk vinden, het land en zijn mensen leren kennen, een sociaal netwerk opbouwen: alles waar een volwassene normaliter al over beschikt moet opnieuw worden opgebouwd.

Het nieuwe land, waarvoor capaciteiten, expertise en inzet van de nieuwkomers voortaan bestemd zijn, ontvangt hen - zo stellen wij ons voor - met inzicht in die verschillende fasen en aspecten van migratie. Op diverse departementen wordt relevant deelbeleid ontwikkeld. De coördinatie ervan ligt bij de minister van Algemene Zaken, omdat dit maatschappelijk en politiek gevoelig geworden onderwerp een strakke regie vereist. Hoe verdeeldheid en profileringszucht op dit terrein de politieke arena kunnen doen verworden tot de filmset van een *western* – en dan nog wel een van de B-categorie – hebben we de afgelopen jaren kunnen zien. Daardoor wordt natuurlijk geen enkele migrant ertoe aangezet, zich met overtuiging tot het Nederlandse cultuurgoed te bekeren. En we hebben die mensen nu juist hard nodig.

Immigratie als formele procedure: ministerie van Justitie

“Een rechtvaardig immigratiebeleid is gestoeld op nationale en internationale wet- en regelgeving en op een strikte en tijdige uitvoering van het hieruit voortvloeiende beleid. De uitwerking hiervan ligt bij de minister van Justitie.”

Immigratie valt onder het ministerie van Justitie, vanwege alle juridische aspecten van de regelingen om nieuwkomers aan de poort te verwelkomen. Of af te wijzen natuurlijk – want dat kan ook. Nederland erkent niet alleen de internationale verdragen op het gebied van vluchtelingen en immigratie en richtinggevende uitspraken van internationale gerechtshoven – het gaat zich er ook weer naar gedragen.

Er zijn duidelijke instroomrechten en -plichten, korte procedures, en een aanbod van zinvolle bezigheden tijdens de wachttijd zoals onderwijs en (vrijwilligers-)werk. De IND wordt ingrijpend gereorganiseerd, en over de daar verrichte activiteiten wordt behoorlijke controle uitgeoefend. Het adagium ‘nee, tenzij’: wordt ‘ja, tenzij’.

De afgelopen jaren hebben laten zien, hoe schadelijk het is om een bij uitstek maatschappelijk onderwerp als integratie te omgeven met de macht van de justitiemantel. Integratie – dat hoort daar helemaal niet thuis.

De introductie van nieuwkomers in de nieuwe samenleving: ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

“Een effectieve en zinvolle introductie in een voor hen vreemde samenleving is wezenlijk voor het welzijn van nieuwe migranten. Andere, hier reeds verblijvende mensen met eenzelfde culturele achtergrond, kunnen bij dit proces een waardevolle bijdrage leveren. De regie voor dit proces komt te liggen bij de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.”

De fase van nieuwkomer begint met een introductie in de Nederlandse samenleving door ervaringsdeskundigen, zoals dat al eeuwenlang en wereldwijd gaat. Ook bij ons – volgens dat recept zitten Kaapverdianen overwegend in Rotterdam, Chinezen in Amsterdam, en hebben Brabanders zich door het hele land weten binnen te werken.

Formele zelforganisaties en informele circuits van voormalige immigranten die weten waar een nieuwkomer behoefte aan heeft, die de weg wijzen naar huisvesting, werk, recreatiemogelijkheden, zorg, cultuur. Er gebeurt in Nederland veel, heel veel op dit terrein – vaak los van en haaks op het officiële regeringsbeleid en natuurlijk niet alleen door allochtonen. Die inzet is van groot belang, en het wordt tijd dat de Nederlandse overheid zich hierbij aanpast. Door mensen en instellingen te faciliteren die hiervoor hun vrije tijd, hun burgerzin, hun rechtvaardigheidsgevoel en hun professionaliteit willen aanspreken. Formeel erkende ervaringsdeskundigheid op basis van gebleken ervaringskennis wordt daarom onderdeel van een vast en groot opgezet ontwikkelingsprogramma. Bi- of multiculturele ervaringsdeskundigheid wordt op grote schaal ingezet op maatschappelijke terreinen als bestuur, politiek, beheer, zorg en onderwijs.

Het is aan dit ministerie daarvoor de kaders te ontwikkelen en geld beschikbaar te stellen. Gezien de ervaringen van de laatste jaren is het overhevelen van budgetten naar gemeenten een goede optie.

Inburgering en interculturalisatie: ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

“Wie ervoor kiest zich in Nederland te vestigen, zal kennis moeten nemen van de Nederlandse samenleving en cultuur – zonder dat dit ten koste hoeft te gaan van de band met de cultuur van oorsprong. Interculturalisatie wordt gezien als een bij uitstek veelzijdig proces, niet als een eenzijdige aanpassing. De verantwoordelijkheid voor het beleid daarover berust bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.”

Nederland is historisch gezien erg goed in het gebruiken en ombuigen van wat anderen ons hebben aangeleverd. Eenzelfde proces doet zich nu voor. Migranten of hier geboren nazaten van migranten zijn vanzelfsprekende leveranciers geworden van recente winkelconcepten, bankmodellen, gerechten, dansvormen en muziekstijlen.

Het is de taak van dit ministerie, het onderwijs erop toe te rusten dat soort kwaliteiten te ondersteunen en te onderbouwen. Kies voor dingen die werken – en hier liggen open kansen.

Onderwijs is cruciaal voor integratie. Het adagium wordt al vele jaren beleden, nu is het tijd hier ook echt daden te stellen. Om andere voorbeelden te noemen: op Pabo's wordt het onderwerp interculturalisatie verplicht onderdeel van het curriculum, Universiteiten en Hogescholen worden aangemoedigd uitwisselingsprogramma's op te zetten met zusterinstituten in landen waar nieuwe Nederlanders vandaan komen. Het vinden, desnoods opleiden en het plaatsen van nieuwe bestuurders bij onderwijsinstellingen is pure noodzaak. Gaat het niet vanzelf, dan maar via tijdelijke quoteringsmaatregelen.

Bij cultuurbeleid dient het belang van de oorspronkelijke cultuur van nieuwkomers ook onderkend en erkend te worden. Interculturalisatie kan vele vormen aannemen.

Om Prinses Maxima te parafaseren na haar bezoek aan Australië: het is fantastisch te zien hoe de Nederlandse emigranten uit de jaren vijftig hun bloemen voor de deur hebben vervangen door palmen, maar daarvoor toch het liefst een echt Nederlandse melkbus gebruiken. Zo kunnen we nog heel wat *lieux de mémoires* in Nederland gebruiken: de evenknieën van de Pasar Malam in Den Haag, Kwakoe in Amsterdam, het Indisch Achtererf

in Arnhem, en het Zomercarnaval in Rotterdam. Ze ontwikkelen zich op den duur allemaal tot multiculturele ontmoetingsplaatsen.

De subsidieregelingen op het gebied van de kunsten moeten nu echt worden aangepast aan de nieuwe realiteit. Niet alleen voor hen die zelf actief willen zijn binnen de kunstwereld, maar ook voor de consumenten van kunst en cultuur. Participatie houdt hier in dat burgers die niet tot de autochtoon-Nederlandse cultuur behoren, zich kunnen herkennen in diverse culturele uitingen.

Interculturalisatie is een doorgaand proces en culturele identiteit geen vaststaand gegeven. Voor de vernieuwing die voortkomt uit de wederzijdse beïnvloeding van de verschillende culturen in Nederland dient veel meer ruimte te zijn, letterlijk en figuurlijk: oefenruimtes, podia, werkplaatsen en vooral veel grotere budgetten. Verkleuring van de wereld van kunst en cultuur, ook op het gebied van bestuur en beleid, is noodzakelijk op een fors grotere schaal dan we de afgelopen jaren hebben gezien.

Het gaat erom dat de Nederlandse instellingen op het gebied van kunsten, media en erfgoed een duidelijke visie op de huidige samenleving ontwikkelen die recht doet aan de gewijzigde demografische verhoudingen. Dat betekent: aantoonbare en controleerbare resultaten op het gebied van programmering, publieksbereik en personeelsbeleid. Niet elke instelling hoeft daarbij 'alles' te leveren, en specialisering is uiteraard mogelijk maar van de sector als geheel genomen mogen meer resultaten worden verwacht, desnoods afgedwongen.

Benut alle kansen: ministerie van Economische Zaken

“De economische ontwikkeling van ons land vertoont een stijgende lijn. De grootste rem op deze opwaartse trend is het tekort aan arbeidskrachten. Het is daarom van het grootste belang, de capaciteiten van alle groeperingen in de samenleving zoveel mogelijk te ontwikkelen en te benutten. Noodzakelijk beleid hiertoe zal worden ontwikkeld door de minister van Economische Zaken.”

De instroom van migranten is uiterst divers, van analfabeten tot academici met hoge posities in eigen land. Maatwerk in de tweede fase van de migratie is de remedie: scholing, bijscholing of toeleiden naar een passende baan.

Van de kennis uit de groep van hoogopgeleide *bi-culturalis* wordt nog veel te weinig geprofiteerd. Om een ongewenste braindrain te voorkomen, ontwikkelt en faciliteert Economische Zaken doorstroomprojecten voor hoogopgeleide en goedgeschoolde nieuwkomers, gericht op betere carrièremogelijkheden binnen Nederland.

Voor een eerlijker verdeling van arbeid lager op de arbeidsmarkt zullen in sommige sectoren anonimisering van sollicitatiebrieven en quoteringsmaatregelen noodzakelijk zijn – helaas, het is niet anders. Maar als we vinden dat meer allochtone jongeren moeten gaan werken, moeten we ze die mogelijkheid natuurlijk wel eerst bieden.

Voorbeelden die trekken: het ministerie van Binnenlandse Zaken.

“De Rijksoverheid erkent de eigen verantwoordelijkheid wat betreft de arbeidsparticipatie van allochtonen. Het ministerie van Binnenlandse Zaken is hiervoor verantwoordelijk.”

Woorden strekken, maar voorbeelden trekken. In de hogere echelons bij de rijksoverheid zijn allochtonen een vrijwel onbekende mensensoort. De 900 ambtelijke top-posities die ons land

rijk is, vormen een vrijwel onontgonnen blank bastion. Er zijn mensen genoeg die de ambtelijke top willen en kunnen verkleuren – en het wil maar niet lukken ze binnen te krijgen. Geen van de pogingen daarin verandering te brengen hebben tot dusverre iets opgeleverd. Hoe jammer ook – hier moet de overheid taakstellend optreden, en wel in eigen kring. De geloofwaardigheid op dit terrein is ermee gebaat wanneer het Rijk zelf het goede voorbeeld geeft.

Migranten als expats: ministerie van Sociale Zaken

“De regering ziet het als haar taak een levensloopregeling voor migranten te ontwerpen. Migranten worden daarbij gelijkgesteld aan expats. De uitwerking van dit beleid wordt ter hand genomen door het ministerie van Sociale Zaken.”

Veel migranten houden nog lang contacten in de landen van herkomst. Het is vaak een effectieve vorm van ontwikkelingssamenwerking, het houdt het leven aan beide kanten warm en het biedt mogelijkheden iets voor de oude dag te organiseren. De huidige regelgeving heeft personenverkeer met landen buiten de EU sterk bemoeilijkt. De onduidelijkheid over de waarde van een bepaalde status maakt het voor veel migranten een hachelijke onderneming het land te verlaten – ook tijdelijk. Dat is jammer, want wie niet van een onbelemmerde terugkeer is verzekerd zal evenmin onbelemmerd vertrekken. Het Nederlandse beleid is nog steeds gebaseerd op de gedachte dat mensen hun leven lang in het zelfde land blijven wonen – en dat is voor steeds minder mensen de realiteit.

Het is dan ook hoog tijd de knop geheel om te zetten, en migranten te beschouwen als normale expats. Het opzetten van op die gedachte toegesneden regelingen voor oudedagsvoorzieningen en ziektekosten zou een flinke stap vooruit betekenen.

Tenslotte

Een herschikking van bevoegdheden van ministeries is zinvol maar op zichzelf geen oplossing. Het gaat erom keuzes te maken waar Nederland werkelijk wat mee opschiet.

Wij wensen u veel wijsheid in uw overdenkingen, en staan u graag ter zijde.

Namens atana:

Edy Serieese
Astrid Elburg
Rob Boonzajer Flaes

Hedy d’Ancona
Phon van de Biesen
Maureen Healy
Annemieke Gerritsma
Otto Romijn
Narish Parsan
Charles Meivogel
K. McKooy

Robert Liem
Marijt Helmink
Marvin Sutherland
Judith Bruinsma
Rieke Koning
Martine Gosselink
Ama Koranteng-Kumi
Suzanne Wolf
Tati Freeke-Suarganda
Hermann Buss
Tanja Mlaker
Corine Casseres
Anna Elffers
Tino Pattipilohy
Rubina Boasman
Cheyenne Lacroes
Sander Blom
Wil Groot
Nafize Sener
Rola Nassar
Pim Luiten
Romeo Yorks
Garjan Sterk
Samira Dainan
Melandie Tangkau
Artwell Cain
Fatima Mzallassi
Peggy Burke
Ton Guiking
David Asser
Ernestine Comvalius
Clyde Echteld
Ian van der Kooye
Johanna Blinker
Sara Huang
John Serkei
Moncef Beekhof
Ruud Straatman
Lucia Luptakova
Esther de Charon
Ingrid Tappin
Mohan Sardjoe
Dafne van Braak
Arthur Offers
Martin van Ginkel
Lucien Kembel
Hans Looijen
Maaïke Verrips
Shurendy Gerardus
Dragan Klaic

Sandra Sue
Sevilay Atasever
Tatjana M. Macic
Noraly Beyer
Fré Meijer
Zakaria Boughlala
Rita v.d. Heul
Inez Bogaarts
Sonja de Leeuw
Adriaan van Dis
Barbara D. Consolini
Saadet Metin
Erik Gerritsen
Nizaam Muradin
Mariana Idiarte
Ingeborg Wegter
Maarten Lammers
Mavis Carrilho
Lisia Pires

De volledige lijst vindt u op www.atana.nl